

DAISY-GIDS

voor de
**OOST-VLAAMSE
OPENBARE BIBLIOTHEKEN**

PERSONEN MET EEN LEESBEPERKING

Inhoud

1. Inleiding.....	3
2. Daisy-project	4
2.1. Daisy.....	4
2.2. Daisy-speler.....	4
2.3. Daisy-collectie.....	5
Daisy-boek – verklaring op eer	5
Daisy-collectie	6
Daisy - Catalografisch:	6
Hoe gaat u te werk?	7
Plaatsing Daisy binnen de bib:	7
Rechtstreeks bij Luisterpunt	7
3. Luisterpunt en de bib: win-win	8
4. Tips voor gebruik van Daisy	9
4.1. Gebruik in de bibliotheek:.....	9
4.2. Gebruik via boekendienst-aan-huis of in een rusthuis:	9
4.3. Kinderen en jongeren met een leesstoornis – klasbezoeken:.....	9
4.4. Hoe bereik ik mijn doelgroep?	10
5. Meer weten	11
5.1 Contactgegevens Luisterpunt.....	11
5.2. Tussenkost voor personen met een handicap	11
5.3. Daisy-fonds van de Brailleliga	11
5.4. Meer info over leeshulpmiddelen	12
Algemeen.....	12
Voor allerlei advies kunt u ook terecht bij:	13

1. Inleiding

Heel veel bibliotheken in Vlaanderen en Brussel verzorgen een boekendienst-aan-huis en/of werken samen met verzorgingstehuizen. Ook in de bibliotheek zelf komen heel wat senioren en/of personen met een leesbeperking (slechtzienden, ouderen met verminderd zicht, personen met dyslexie...). Voor veel van deze personen kunnen leeshulpmiddelen (loepen e.d.) en het gebruik van luisterboeken op Daisy-formaat een middel zijn om te (blijven) genieten van literatuur.

De deputatie van de Provincie Oost-Vlaanderen nam in het verleden reeds stappen om de bibliotheekdienstverlening aan minder mobiele personen en/of mensen met een leesbeperking te stimuleren en te ondersteunen.

Het Streekgericht Bibliotheekbeleid van de Provincie Oost-Vlaanderen wil blijven investeren in deze doelgroep. De Provincie Oost-Vlaanderen stelt daarom vanaf oktober 2009 een Daisy-speler en Daisy-boeken ter beschikking van de deelnemende Oost-Vlaamse bibliotheken. Luisterpuntbibliotheek is hierbij de samenwerkingspartner van OVINO. Het officiële startmoment voor de deze bibliotheekdienstverlening wordt op 15 december 2009 gegeven met een studievoormiddag.

In deze gids wordt het werken met Daisy-boeken beschreven. Tevens worden tips gegeven om Daisy via de openbare bibliotheek te promoten.

Info :

Patrick Van Damme

Beleidsmedewerker bibliotheken

Provincie Oost-Vlaanderen

patrick.van.damme@oost-vlaanderen.be

09 267 72 59

2. Daisy-project

2.1. Daisy

Daisy is de naam van het standaardformaat voor luisterboeken op cd-rom en staat voor **Digital Accessible Information System**. Overal ter wereld worden de luisterboeken in de speciale bibliotheken voor mensen met een leesbeperking in dit formaat ter beschikking gesteld.

Meer info: surf naar de website van het internationale Daisy-consortium: www.daisy.org.

In de Daisy-boeken is een navigatiestructuur aangebracht. Dankzij die structuur kunt u door het boek bladeren, van zin naar zin, van bladzijde naar bladzijde en van hoofdstuk naar hoofdstuk. Zo kunt u stukken opnieuw beluisteren of stiekem vooruit lezen. Het Daisy-boek wordt gebrand op een cd-rom en is het best beluisterbaar op de speciale Daisy-speler of via de Daisy-software (= freeware) op een pc. Alleen op deze wijze kan de lezer van alle navigatiefuncties genieten.

Deze uitgebreide navigatiestructuur en de hogere comprimeermogelijkheid (tot 22 uur speelduur op één cd-rom) zorgen voor een meerwaarde tegenover het gewone luisterboek. Bovendien zijn er extra functionaliteiten, zoals: pauzes inlassen, bladeren of grasduinen, bladwijzers plaatsen en de favoriete passages herlezen, het geluid en de snelheid van het voorlezen regelen, ergens stoppen met lezen en automatisch herbeginnen op die plaats, een slaoptoets instellen waarbij de Daisy-speler zichzelf na bepaalde tijd uitschakelt. Luisterpunt stelt zowel een praktische handleiding voor het gebruik van de Daisy-speler als een cd-rom met de gratis Daisy-software ter beschikking.

2.2. Daisy-speler

De deelnemende Oost-Vlaamse bibliotheken krijgen een Daisy-speler van het type Victor Reader Classic X.

De Daisy-spelers zijn perfect afgestemd op de behoeften van blinden en slechtzienden: ze hebben grote, duidelijke, sprekende knoppen en elke knop heeft slechts één functie. Ze worden geleverd met een duidelijke gebruiksaanwijzing, waarin de mogelijkheden van het toestel nauwkeurig worden uitgelegd. Voor mensen met een leesbeperking zijn dit de handigste toestellen. Er is een infotoets op het toestel zelf. Bijkomend voordeel van een Daisy-speler voor oudere mensen: een familielid of verzorger kan alles instellen zodat de gebruiker enkel de aan-/uitknop moet bedienen.

De Daisy-boeken kunt u ook beluisteren op uw pc. Luisterpunt levert u gratis op aanvraag op een cd-rom de speciale **software** die u hiervoor nodig hebt. U kunt Daisy ook beluisteren met Windows Media Player, maar alleen met de specifieke Daisy-software geniet u van alle navigatiemogelijkheden ...

De Daisy-boeken kunt u ook beluisteren met een cd- of dvd-speler met mp3-ondersteuning, en met een mp3-speler, maar deze zijn niet speciaal aangepast aan de navigatiemogelijkheden van Daisy-boeken en zijn dus minder gebruiksvriendelijk. De mogelijkheden zijn beperkter: u kunt enkel van hoofdstuk naar hoofdstuk navigeren en niet van bladzijde naar bladzijde of van zin naar zin.

2.3. Daisy-collectie

Daisy-boek – verklaring op eer

Daisy-boeken zijn digitale luisterboeken en bedoeld voor mensen met een visuele of fysieke leesbeperking. Zij kunnen worden geleend via Luisterpuntbibliotheek, die voor heel Vlaanderen en Brussel werkt.

Omdat Daisy-boeken kunnen rekenen op een speciale vrijstelling van het reproductierecht en het leenrecht, mogen ze enkel aan deze doelgroep worden uitgeleend. Daarom stelt Luisterpunt voor dat u een lezer bij de eerste uitlening van een Daisy-boek vraagt om zich te legitimeren (via een soort verklaring op eer) aan de uitleenbalie. Bijkomend kan dan in het uitleensysteem van de bib bij die lezer een code aangebracht worden, waardoor hij een geautoriseerd lener is en zo elke keer probleemloos een Daisy-boek kan meenemen.

Daisy-collectie

Elke deelnemende Oost-Vlaamse bibliotheek krijgt een 100-tal Daisy-boeken in een permanente bruikleencollectie. Deze Daisy-collectie kan de bibliotheek naar eigen goedvinden (zie tips in hoofdstuk 3) gebruiken binnen haar werking. De basis-Daisy-collectie bevat fictieboeken voor volwassenen. Op eenvoudige vraag kunnen bijkomende jeugdfictietitels of non-fictietitels geleverd worden.

De selectie van de titels kan gebeuren door Luisterpunt of door de bibliotheek zelf.

Praktisch:

- OVINOB adviseert om elk Daisy-boek aan de binnenkant van het doosje te voorzien van een barcodelabel van uw bibliotheek. Het Daisy-boek kan dan op dezelfde manier uitleenklaar worden gemaakt als elk ander materiaal. Door het barcodelabel aan de binnenkant van het doosje te kleven, bouwt u een extra controlemoment in. Het doosje moet worden geopend om de barcode te scannen en het Daisy-boek uit te lenen. Tegelijkertijd kunt u nagaan of het schijfje effectief aanwezig is.
- Op het Daisy-schijfje mag geen beveiligingsstrip worden gekleefd. De Daisy-speler is hiervoor te gevoelig en het Daisy-boek kan vast komen te zitten in de Daisy-speler.
- Elk Daisy-schijfje bevat naast auteur, titel en speelduur ook de naam van de uitlenende bibliotheek.
- Het doosje met het Daisy-boek bevat auteur, titel en een korte annotatie.

 <p>070 246 070 www.luisterpuntbibliotheek.be</p>	<h2>Harry Potter en de Steen der Wijzen</h2> <p>Rowling J.K.</p>
--	---

Harry woont bij zijn kortzichtige, gemene en domme oom en tante Duffeling. Een afzichtelijk echtpaar met een zo mogelijk nog belachelijker zoonje, Dick. Harry verlangt naar het einde van de zomervakantie om terug naar de tovenaarsschool te kunnen.

Jeugdboek (12+)
humor
De Harmonie, Amsterdam, 1998
ISBN: 90-76174-08-3

Daisy - Catalografisch:

De titelbeschrijvingen van de Daisy-boeken uit de bruikleencollecties worden ook ingevoerd in Open Vlacc. Dit verhoogt het gebruiksgemak en de uniformiteit bij het werken met deze bruikleencollecties. De opgenomen titels uit de Daisy-collectie vindt u op <http://zoeken.bibliotheek.be> door als zoekterm 'Daisy' in te tikken en vervolgens als materiaalkeuze 'Daisy' te selecteren.

Het overnemen van deze titelbeschrijvingen moet titel per titel gebeuren en is identiek aan het kopiëren van andere Vlacc-records naar OVINOB en naar het lokaal bestand.

Alle titels die u hebt ontvangen werden op voorhand ingevoerd in de Vlaamse centrale catalogus Open Vlacc.

Hoe gaat u te werk?

Op dezelfde manier als voor de invoer van andere materialen. U controleert eerst en vooral of het Daisy-boek nog niet in de OVINOBO-catalogus aanwezig is.

Via Z39.50 (AFO 111) kunt u de titels naar OVINOBO kopiëren ALS ze daarin nog niet aanwezig zijn. LET OP: hang uw plaatskenmerk voor een Daisy-boek NOOIT aan de titelbeschrijving van het gewone boek!

Zoek via Z39.50 op de titel en niet op het ISBN dat op het hoesje van de Daisy-boeken staat gedrukt. Het ISBN werd niet in Open Vlacc ingevoerd om verwarring met de boekvorm van deze titels te voorkomen. Ook de streepjescode op de Daisy-schijfjes zelf is niet bruikbaar om de titel via Z39.50 op te zoeken.

Als u via Z39.50 op titel zoekt, zult u in de meeste gevallen zowel een boek als een Daisy-boek vinden. Kies dan uiteraard voor het Daisy-boek. Als u een titel in Daisy-vorm absoluut niet kunt vinden, contacteer dan de OVINOBO-helppes. Wij laten dan een rechtstreekse controle in Open Vlacc uitvoeren. Normaal zou dit echter niet mogen voorkomen. Daisy-boeken hebben in Open Vlacc een aparte materiaalaanduiding. Deze komt in OVINOBO over als "40 [Daisy]". Hieraan moet u niets wijzigen. Al deze titels bevatten ook het themawoord "Luisterboeken (Daisy)".

Plaatsing Daisy binnen de bib:

Belangrijk is dat u via AFO 613 een nieuwe sublocatie "DAISY" aanmaakt, met de verwoording "Daisy-boeken". Op die manier is het voor het publiek via de catalogus duidelijk dat het om een speciale collectie gaat die afzonderlijk in uw bibliotheek is opgesteld. Daarnaast is dit ook voor statistieken een noodzaak (ook Bios2).

Voor PBS-bibliotheken: Daisy-boeken worden onder dezelfde technische voorwaarden uitgeleend als gewone boeken. Bij het toekennen van een plaatskenmerk gebruikt u dezelfde aard van het werk "FV" als voor fictieboeken (FJ = fictie jeugd, NFV = volwassenen non-fictie, NFJ = jeugd non-fictie).

Rechtstreeks bij Luisterpunt

Bibliotheekgebruikers die hun gading niet vinden in de Daisy-collectie in een Oost-Vlaamse bibliotheek kunnen ook rechtstreeks Daisy-boeken aanvragen bij Luisterpunt. Meer informatie vindt u daarover in de publieksfolders die Luisterpunt ter beschikking stelt. Daisy-boeken aanvragen kan zowel online via de publiekscatalogus, als schriftelijk, telefonisch, per fax en per mail. Naast de catalogus wordt maandelijks een aanwinstenlijst gepubliceerd in het luistertijdschrift 'Knetterende Letteren' (ook te consulteren op de website van Luisterpunt). De Daisy-boeken worden dan in een aangepaste verpakking opgestuurd met de post. Deze dienstverlening (ook de verzendkosten) is volledig gratis.

3. Luisterpunt en de bib: win-win

Momenteel bereikt Luisterpunt ongeveer 4.500 personen. Dit is ongeveer 5% van de potentiële doelgroep. Ruim de helft van lezers zijn ouder dan 65 jaar en vaak minder mobiel.

Om meer mensen uit die ruime doelgroep te bereiken wil Luisterpunt expliciet werk maken van samenwerking met de openbare bibliotheken. Het gaat om een win-winsituatie voor alle betrokkenen, want:

- Luisterpunt hoopt door de samenwerking de meer mobiele mensen uit de toenemende groep van slechtziende medioren (50-60 jaar) en jongsenioren (60-70 jaar) te bereiken (= verbreding doelgroep)
- De openbare bibliotheken kunnen door deze samenwerking hun dienstverlening continueren aan de klanten, die geleidelijk aan afhaken door gezichtsproblemen (= klantenbinding)
- Leesbeperkte personen raken niet geïsoleerd, maar kunnen blijvend gebruik maken van een basisdienstverlening die er is voor iedereen (= inclusieprincipe)

Bovendien wijzen de cijfers uit dat de grootte van de groep van slechtziende medioren en jongsenioren de komende jaren explosief zal toenemen.

4. Tips voor gebruik van Daisy

Hoe kan de bibliotheek in dit kader haar sociale taak en als laagdrempelige basisvoorziening haar informatieve en sensibiliserende rol vervullen. Enkele suggesties en tips:

4.1. Gebruik in de bibliotheek:

- Promotie via Daisy-stand
- Lezers van grootletterboeken Daisy wijzen en uitleg geven
- Expliciet aandacht vestigen op Daisy tijdens rondleiding voor senioren(vereniging) en bij klasbezoeken
- Infosessie geven voor personeel van OCMW, rusthuis, instelling e.a.
- Infosessie geven voor scholen, zorgleerkrachten, CLB-personeel, ouders van kinderen met leesmoeilijkheden
- Plaats een aantal grootletterboeken bij Daisy-boeken (als deze afzonderlijk staan)
- Plaats een aantal Daisy-boeken in de AVM-afdeling
- Promotie voor luisterboeken en Daisy-boeken convergeren met elkaar
- Luisterpunt werkt aan een powerpointpresentatie over Daisy, die tijdelijk of permanent in de bib aan het publiek kan worden getoond
- Een goede dienstverlening vereist uiteraard dat ze gekend is bij het voltallige personeel

4.2. Gebruik via boekendienst-aan-huis of in een rusthuis:

Een belangrijk deel van de doelgroep is waarschijnlijk minder mobiel. Misschien hebt u al een boekendienst-aan-huis of een samenwerking met de lokale rusthuizen of dienstencentra uitgebouwd. In dat geval kan de bruikleencollectie Daisy-boeken ook op deze manier ingezet worden.

4.3. Kinderen en jongeren met een leesstoornis – klasbezoeken:

In elke klas zitten kinderen met een kleine of een ernstige leesstoornis. Vermeld de jeugdcollectie Daisy-boeken bij klasbezoeken. Leg de werking uit aan zorgleerkrachten en leerkrachten Nederlands. Informeer ouders over Daisy-luisterboeken. Scholen en kinderen met dyslexie zijn vaak geholpen met de gratis Daisy-software. Daisy-boeken zijn veelal onbekend bij deze doelgroep, maar eens ze worden ontdekt, kunnen ze voor uren puur leesplezier zorgen.

4.4. Hoe bereik ik mijn doelgroep?

Houd in al uw communicatie rekening met de eigenheid van de doelgroep van mensen met een leesbeperking:

- Gebruik eenvoudige zinnen
- Gebruik een duidelijk lettertype: Arial, Tahoma en Verdana zijn geschikt
- Iconen kunnen de tekst ondersteunen

Meer informatie over communiceren met personen met een beperking kan u onder andere terugvinden in 'Over de drempel. Toegankelijke communicatie en informatie voor doelgroepen met een handicap' van Leen Haesaert (ISBN: 90 8584 291 3).

Om nieuwe mensen (niet-bibliotheekbezoekers) te bereiken zijn er een aantal mogelijkheden. Een goede stap is het inschakelen van **intermediairs**. Wie zijn intermediairs in dit geval:

- rusthuizen en dienstencentra
- huisdokters, oogartsen en opticiens
- thuisverpleging, ziekenzorg
- seniorenverenigingen (seniorenraad)
- de lokale mutualiteit
- zelfhulporganisaties voor mensen met dyslexie en andere leesbeperkingen
- logopedisten
- lokaal scholenoverleg
- Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB)
- Centrum voor Basiseducatie
- ziekenhuizen met een oogafdeling
- ...

Het kan nuttig zijn om voor uzelf en uw gemeente een denkoefening te maken om te kijken welke personen of organisaties u allemaal zou kunnen aanspreken.

Het loont zeker de moeite om ook brochures te verspreiden in de wachtzalen van dokters en oogartsen, opticiens, mutualiteiten enz.

5. Meer weten

5.1 Contactgegevens Luisterpunt

Telefoon: 070 246 070 (algemeen),
02 423 04 12 (Geert Ruebens, directeur), 02 423 04 13 (Saskia Boets, communicatie en promotie), 02 423 04 14 (Ann Voet, bibliothecaris), en 02 423 04 11 (Mireille Frisson, Daisy-helpdesk).

E-mail: info@luisterpuntbibliotheek.be en uitleen@luisterpuntbibliotheek.be.

Adressen: Gustave Schildknechtstraat 28, 1020 Brussel (Laken) - Oudenburgweg 40, 8490 Jabbeke (Varsenare)

Voor algemene informatie over aangepaste lectuur voor leesbeperkte personen, Daisy- en brailleboeken kunt u terecht op de website van de Luisterpuntbibliotheek:
www.luisterpuntbibliotheek.be

Vlaamse Daisy- en braillecatalogus: <http://daisybraille.bibliotheek.be>.
Dit is de online catalogus met het totale aanbod brailleboeken en Daisy-boeken. De catalogus bevat een online aanvraagfunctie. Vanaf eind 2009 zijn meer online transacties mogelijk: inschrijven als lid, boeken aanvragen, leenhistoriek bekijken, wenslijst beheren ...

5.2. Tussenkost voor personen met een handicap

Slechtziende personen onder de 65 jaar met een Vlaams Agentschapsnummer kunnen een tussenkost krijgen bij de aanschaf van een Daisy-speler. Alle informatie over de procedure om zo'n tussenkost te krijgen staat op de website van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (www.vaph.be) in de sectie Hulpmiddelen.

Als er dus bibliotheekgebruikers zijn die zich na een eerste kennismaking zelf een toestel wensen aan te schaffen kunt u hen hier naar doorverwijzen. Ook Luisterpunt verleent hierover informatie en advies.

5.3. Daisy-fonds van de Brailleliga

Mensen boven de 65 jaar met een gezichtsverlies van minimaal 30% kunnen, onder voorwaarde dat ze lid zijn van Luisterpunt en van de Brailleliga (beide gratis), een Daisy-speler kopen aan 110 euro (+ verzendkosten). Voor meer informatie kunt u Luisterpunt contacteren en geïnteresseerden doorverwijzen naar Luisterpunt.

5.4. Meer info over leeshulpmiddelen

Algemeen

Goede informatie over hulpmiddelen voor personen met een handicap (uitgebreider dan enkel leeshulpmiddelen) kan men vinden bij het Kennis- en Ondersteuningscentrum dat een multimediale databank van hulpmiddelen voor personen met een handicap heeft uitgebouwd: vlibank.

Meer info: KOC, Sterrenkundelaan 30, 1210 Brussel.

Tel: (02) 225 86 61

Website: www.koc.be

E-mail: koc@vaph.be

Voor allerlei advies kunt u ook terecht bij:

Brailleliga vzw
Engelandstraat 57
1060 Brussel
Tel.: (02)533 32 11
E-mail: info@braille.be
Website: www.braille.be

Blindenzorg Licht en Liefde vzw
Oudenburgweg 40, 8490 Jabbeke (Varsenare)
Tel: (050) 40 60 50
Website: <http://www.blindenzorglichtenliefde.be>
E-mail: nop@secretariaat.blindenzorglichtenliefde.be

Bij de Dienst Informatietechnologie van Blindenzorg Licht en Liefde kunt u terecht als u meer wil vernemen over de meerwaarde die de informaticatechnologie kan betekenen voor mensen met een visuele beperking. Zij beschikken over een Blind-d-mobiel: een demonstratiebus met technologische apparatuur, gaande van vergrotingssoftware, spraaksynthese tot Daisy-spelers.

Kunstlaan 24 bus 21
1000 Brussel
Tel.: (02) 210 61 49
E-mail: baldewijns.jeroen@lichtenliefde.be
Website: www.blinddmobiel.be

Toegankelijk internet: het AnySurferlabel is een Belgisch kwaliteitslabel voor toegankelijke websites. Sites die bruikbaar zijn voor iedereen, ook voor slechtzienden, blinden, kleurenblinden, ouderen en wie een auditieve of motorische beperking heeft, krijgen het label toegekend. AnySurfer helpt instellingen, bedrijven en particulieren bij het toegankelijk maken van hun websites. Elke organisatie met een eigen website kan het AnySurferteam inschakelen voor een audit. Daarnaast organiseert AnySurfer opleiding voor webdesigners en -redacteuren en wordt advies op maat gegeven.

Kunstlaan 24 bus 21
1000 Brussel
Tel.: (02) 210 61 49
E-mail: info@anysurfer.be
Website : www.anysurfer.be